

Promjene u sastavu skupština društveno-političkih zajednica u SR Hrvatskoj

Milan Benc

Centar za sociologiju sela, grada i prostora
Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Trg kralja Tomislava 21/I

Revija za sociologiju, God. VI, 1976 (2—3, travanj—rujan): 31—39

1. UVODNA NAPOMENA

Ovaj napis nastavak je sistematskih istraživanja izbora i izbornog ponašanja građana. Težište je prikaza na izborima iz godine 1974. Prigovor koji se iznijetim usporedbama može staviti — da se do Ustava 1974. radilo o predstavničkom, a u izborima 1974. o novom delegatskom sistemu — može se djelomično opravdati ukoliko se ne pitamo: *koliko je ova promjena pridonijela ili pridonosi promjenama u izbornom ponašanju građana?*

Na osnovama Ustava SFR Jugoslavije i Ustava SR Hrvatske iz 1974. delegatski je sistem prihvaćen kao univerzalno načelo političkog sistema i temelj konstituiranja i funkcioniranja skupštinskog sistema.

U skupštinskim izborima 1974. delegatski se sistem prvi put javlja potpuno institucionaliziran kao osnova konstituiranja i funkcioniranja skupština društveno-političkih zajednica u jednom smjeru njegova razvoja, te u drugom smjeru kod svijetu složenih samoupravnih struktura u udruženom radu i drugim područjima upravljanja društvenim poslovima.

»U SFRJ sva vlast pripada radničkoj klasi i svim radnim ljudima grada i sela. U cilju izgradnje društva kao slobodne zajednice proizvođača, radnička klasa i svi radni ljudi razvijaju socijalističku samoupravnu demokraciju kao posebni oblik diktature proletarijata.«

Osnovu delegatskog sistema čini delegacija. Njen je zadatak definiran u čl. 205 Ustava SR Hrvatske čiji prvi stav glasi:

Polazeći od interesa i smjernica osnovnih samoupravnih organizacija i zajednica i uvažavajući interese drugih samoupravnih organizacija i zajednica i opće društvene interese i potrebe, delegacija utvrđuje osnovne stavove za rad delegata u skupštini i za njihovo sudjelovanje u odlučivanju.«

Uloga delegata u delegaciji i u procesima odlučivanja u skupštinskom sistemu utvrđena je čl. 214 istog Ustava:

»U zauzimanju stavova o pitanjima o kojima se odlučuje u skupštini, delegati postupaju u skladu sa smjernicama svojih samoupravnih organizacija i zajednica i osnovnim stavovima delegacija, odnosno društveno-političkih organizacija koje su ih delegirale u pogledu pravca rješavanja pojedinih pitanja, uz uvažavanje interesa drugih samoupravnih organizacija i zajednica i širih društvenih interesa i potreba i rukovodeći se neophodnošću sporazumijevanja.

Polazeći od smjernica i stavova samoupravnih organizacija i zajednica kao i stavova delegacija, odnosno društveno-političkih organizacija, delegati su stalni u opredjeljivanju i glasanju o pitanjima o kojima se odlučuje u skupštini. Kad delegat ima izričite instrukcije i određene stavove svog izbornog tijela, može u skupštini zatražiti da se rasprava odgodi, kako bi se mogao ponovno konzultirati sa svojom samoupravnom organizacijom ili zajednicom ili delegacijom, odnosno društveno-političkom organizacijom. O takvu zahtjevu odlučuje nadležno samoupravno vijeće u skladu s poslovníkom.«

Delegatski sistem, prema tome, ne bi trebao po svojoj prirodi u tolikoj mjeri kao predstavnički (pa i raniji predstavnički sistem u Jugoslaviji) insistirati na reprezentativnosti skupštinskih struktura, jer se od delegata ne traži da bude isključivi nosilac i reprezentant stavova i mišljenja u procesima odlučivanja (kako to pretpostavlja predstavnički sistem), nego da bude neposredna veza s izbornim tijelom koje direktno usmjerava njegov rad. To će, nadalje, reći da je formalna socio-demografska reprezentativnost sekundarna, a da je uključenost pojedinih socio-demografskih struktura u društveno-politički život i skupštinski sistem ponajprije indikator realnog položaja tih struktura u društveno-političkom životu i u procesima odlučivanja — i to bez obzira na činjenicu što su, temeljem ustavne regulative, političkih odluka i djelovanja, podjednake mogućnosti (prava i dužnosti) sviiju da sudjeluju u društveno-političkom životu.

Delegatski sistem proizlazi iz ustavnog načela:

Odatle slijedi teorijski model: *svaki radni čovjek i građanin, ako zadovoljava potrebne kriterije,¹ ima podjednake šanse da bude izabran za delegata bilo u sredini gdje živi ili radi (osnovna organizacija udruženog rada ili mjesna zajednica) ili u skupštine društveno političkih zajednica.*

2. DELEGACIJE

U izborima 1974. izabrane su u SR Hrvatskoj ukupno 17.922 delegacije koje sačinjava 155.080 delegata. U tim se delegacijama nalazilo 23,19% žena i 15,91% omladine do 27 godina starosti. Svakako je karakteristično da je u strukturi delegacije individualnih poliprivrednika bilo samo 1,97% žena i 4,10% omladine u dobi do 27 godina, za razliku od strukture delegacije OOUR-a (31,66% žena i 18,84% omladine), odnosno delegacije radnih zajednica (34,75% žena, 22,13% omladine). Prosječna struktura sviiju delegacija u oblasti rada pokazala je da je u njima bilo 28,35% žena i 17,31% omladine. Valja također is-

¹ Pravila SSRN Hrvatske i Saveza sindikata Hrvatske o predlaganju i utvrđivanju kandidata za članove delegacija u samoupravnim organizacijama i zajednica, kandidata za delegate u skupštinama društveno-političkih zajednica, kao i kandidata za druge izborne funkcije, Zagreb 1974.

² Svi podaci o izborima u SRH preuzeti su iz Informacija o funkcioniranju delegatskog sistema, Republička konferencija SSRN Hrvatske, Zagreb 1975.

DRUŠTVENO-POLITIČKE ZAJEDNICE

taći nepovoljnu strukturu delegacija obrtnika (11,53% žena i 7,13% omladine). Relativno manje žena i omladine nalazimo i u delegacijama mjesnih zajednica (8,15%, odnosno 11,72%).

Ove usporedbe pokazuju značajke na koje smo i prije upozoravali, tj. na različitu uključenost žena i omladine, različit odnos prema njima u različitim društvenim strukturama, a odatle i na njihove različite šanse da se uključe u društveno-politički život.

Kod žena na to svakako utječe njihov tradicionalni društveni položaj, a kod omladine činjenica da se ona tek uključuje u društveno-politički život, premda se i kod nje vjerojatno javlja utjecaj tradicionalnog mentaliteta koji osobito cijeni iskustvo.

Ipak, kako će se kasnije pokazati konstituiranjem delegacije, delegatskim sistemom, formirana je dovoljno široka osnova iz koje se dalje gradi skupštinski sistem društveno-političkih zajednica s drugačijim strukturama delegata nego što je to bilo u ranijem predstavničkom sistemu.

3. ODBORNICI OPĆINSKIH SKUPŠTINA

U 114 općina SR Hrvatske u sva tri vijeća (vijeće mjesnih zajednica, vijeće udruženog rada i društveno-političko vijeće) birano je 12.445 odbornika. Valja odmah naglasiti da je relativan broj žena u općinskim skupštinama prepolovljen, u odnosu na strukturu delegacije, sa 28,35% na 14,55%, a smanjen je i broj omladine sa 17,31% na 12,67%.

Najbliže strukturi delegacije jest društveno-političko vijeće sa 20,35% žena, te 15,08% omladine, a najdalje vijeće mjesnih zajednica sa 9,04% žena i 9,56% omladine. Dok se još možda može razumjeti mali broj omladinaca u vijećima mjesnih zajednica, jer je omladina na školovanju ili se slobodno vrijeme društveno-političkim radom bavi izvan mjesne zajednice, dotle podaci o uključenosti žena u društveno-politički život općine ponajprije pokazuju koliko je žena još uvijek udaljena od društveno-političkog života posebno kakav je njezin položaj u obitelji i domaćinstvu, odnosno koliko još ima neriješenih problema u životu žene koji ne sputavaju njeno potpunije uključivanje u procese odlučivanja. Ipak, i to su znatne promjene u odnosu na izbore iz godine 1969.³ Godine 1969. u općinskim je skupštinama bilo samo 6,9% žena i 4,7% omladine⁴ u dobi do 25 godina. Usporedimo li prosječnu dob odbornika općinskih skupština iz godine 1969 (37,8 godina) i 1974 (39,40) uočavamo blagu sklonost da se iz redova delegacija biraju nešto stariji (za 1,6 godina). Sama ova činjenica ne znači mnogo, ali je karakteristična stoga što u strukturi općinskih skupština ima nešto više omladinaca, a to bi moglo značiti da su dobne razlike znatnije, odnosno da se prilikom predlaganja kandidata pazilo upravo na poboljšanje uključenosti mladih u općinske skupštine.

Podaci o profesionalnoj strukturi za ove godine nisu potpuno usporedivi zbog različitosti u formiranju kategorija ali ako prihvatimo da radnici u neposrednoj proizvodnji prema kvalifikaciji čine visokokvalificirane, kvalifici-

³ Komparativni podaci za godinu 1969. i ranije detaljno su prikazani u studiji: Benc, Milan, *Izborna ponašanje građana*, Centar za sociologiju sela, grada i prostora IDIS-a i »August Cesarec«, Zagreb 1974, str. 52–59.

⁴ Podaci o omladini nisu potpuno usporedivi zbog različite kronološke definicije omladine.

rane, polukvalificirane i nekvalificirane, onda u 1974. ima oko 26,6% radnika, prema 22,8% radnika u neposrednoj proizvodnji iz godine 1969. To znači da je i ovdje došlo do promjena.

Nestabilna je i struktura prema školskoj spremi, barem što se tiče visoke i više stručne spreme: visokostručno obrazovnih kadrova u općinskim je skupštinama 1969. bilo 30,0%, i taj je broj u 1974. smanjen na 26,58%.

Prema iznijetim podacima čini se da nije učinjeno mnogo, jer su razlike u odnosu na godinu 1969. male. Ipak one znače promjene u osnovnim tendencijama, koje su ponajprije izazvane činjenicom da je od ukupnog broja odbornika u godini 1974. prvi put birano čak 73,1% odbornika. S druge strane, činjenica da su promjene relativno male pokazuje prisutnost mnogih činilaca u sferi društvenog, ekonomskog i političkog života, u pogledu općeg društvenog razvitka, koji transformiraju političke poticaje i umanjuju rezultate društveno-političke akcije i djelatnosti.

4. DELEGATSKA STRUKTURA U RAZVIJENIM KOMUNALNIM SISTEMIMA

Istraživanja kroz predkandidacione i kandidacione postupke u izborima 1969. pokazala su utjecaj stupnja razvijenosti neke sredine na socio-demografske strukture.

Analiza sociodemografskih struktura delegata nakon izbora 1974. prilika je da u okviru raspoloživih podataka nastavimo praćenje razlika uspoređujući grad Zagreb i njegovih 12 općina prosjecima za SR Hrvatsku.⁵

a) Delegacije

Struktura delegata prema spolu pokazuje da u različitim delegacijama iz oblasti rada u gradu Zagrebu ima 37,7% žena, a to je za 9,3% više od republičkog prosjeka. Relativan broj omladine u delegacijama iz oblasti rada također je u gradu Zagrebu veći (24,5%) nego u Republici (17,3%).

U mjesnim zajednicama nalazimo tendencije slične onima za cijelu Republiku: u odnosu na oblast rada relativno je manji broj žena i omladine. Ipak, rezultati su u Zagrebu povoljniji: u delegacijama mjesnih zajednica ima 17,2% žena, dok je taj postotak za Republiku svega 8,2%. S obzirom na zastupljenost omladine razlika nije toliko velika: u gradu Zagrebu u delegacijama mjesnih zajednica ima 14,3% omladine dok je njihovo relativno učešće u Hrvatskoj 11,7%.

b) Delegati u općinskim skupštinama

U općinskim skupštinama u gradu Zagrebu ima 21,6% žena, a to je znatno više nego u SR Hrvatskoj (14,6%). Ipak valja reći da tako povoljan rezultat ponajprije treba zahvaliti strukturi društveno-političkih vijeća (25,1%) a najmanje vijećima udruženog rada (10,9%) u kojima je, u odnosu na osnovne delegacije u oblasti rada, broj manji za više od tri puta. Ovo smanjenje najvjerovatnije je rezultat društvenog položaja žena i njihove dvostruke uloge — radnice i domaćice — pri čemu je uloga domaćice uvjetovala da se žene nisu rado prihvaćale delegiranja u općinske skupštine. Kako, naime, drugačije objasniti da ih u vijećima mjesnih zajednica ima gotovo 21%, ako ne pret-

⁵ Podaci za grad Zagreb preuzeti su iz *Biltena br. 6*, Gradska konferencija SSRNH, Zagreb 1974.

DRUŠTVENO-POLITIČKE ZAJEDNICE

postavkom da su u ovo vijeće uključene, uz ostale, žene sa samo jednom društvenom ulogom: domaćica. U strukturi općinskih skupština, kako pokazuju podaci, dobro se čuvala zastupljenost omladine (u svim vijećima 18,4—19,2%, a to je više od republičkog prosjeka, koji iznosi 12,7%), a samo nešto niže od zastupljenosti omladine u osnovnim delegacijama.

Relativan broj žena delegata i odbornika u općinskim skupštinama u gradu Zagrebu, unatoč tome što su svi postoci veći od republičkog prosjeka, pokazuje slične tendencije kao i općenito u Hrvatskoj, osobito kad se radi o sudjelovanju žena u delegacijama mjesnih zajednica. Broj žena — odbornika općinskih skupština za više od tri puta manji je od sudjelovanja žena u delegacijama.

Ne bismo rekli da se ovdje u tolikoj mjeri kao u seoskim nerazvijenijim sredinama radi o tome da ženi nije primjereno da se bavi društveno-političkom djelatnošću, već ponajprije o tome da žena u gradu ima višestruke društvene uloge i da nema slobodnog vremena za bavljenje društveno-političkim radom zbog tradicionalne podjele rada u domaćinstvu. Ipak u gradu (u razvijenijim sredinama) po sili društvenog razvoja veće su šanse za emancipaciju žene i za njezino puno uključivanje u društveno-politički život, premda se očito javljaju faktori koji sprečavaju brži napredak u tom smjeru.

Kad govorimo o uključenosti omladine u društveno-politički život, trebalo bi ponoviti ono što je rečeno u prethodnim odjelcima, ali i dodati da su šanse mladih da budu uključeni u društveno-politički život u razvijenim sredinama veće nego u nerazvijenima.

5. ZASTUPNICI U SABORU SRH

U Sabor SR Hrvatske u godini 1974. u sva tri vijeća (Vijeće udruženog rada, Vijeće općina i Društveno-političko vijeće) birano je ukupno 355 zastupnika. Ovdje se, kako pokazuju podaci, veoma pazilo na zastupljenost žena. U strukturi zastupnika Sabora ima 17,18% žena, dakle relativno više nego u općinskim skupštinama (14,55%). U tome se ističe Vijeće udruženog rada Sabora sa 19,38% žena, a znatno je manje žena (vjerojatno se slijedi struktura općinskih skupština) u Vijeću općina (13,91%).

Omladini ni izdaleka nije posvećeno toliko pažnje, a možda i nije moglo biti drugačije. U Saboru Hrvatske ima svega 8,73 omladinaca u dobi do 27 godina, kod čega u Vijeću udruženog rada 13,13% a u Vijeću općina samo 3,48%. O vjerojatnim razlozima manje zastupljenosti omladine bilo je već riječi.

Prosječna je dob zastupnika u Saboru 39,7 godina, te je prema onoj iz godine 1969 (42,0) »podmlađena« za 2,3 godine.

Isto kao i kod općinskih odbornika, socio-profesionalna struktura i struktura zastupnika Sabora prema školskoj spremi u 1974. i 1969. nisu potpuno uporedive. Ipak ćemo ponoviti postupak koji je primijenjen u analizi struktura općinskih odbornika.

Za godinu 1969. ne raspoložemo podatkom o broju radnika iz neposredne proizvodnje. Izvjestan indikator jest školska sprema: te godine bilo je u Saboru samo 1,9% KV i VKV radnika, dok ih u 1974. ima čak 13,52%. Zastupnika

s višom i visokom školskom spremom u 1969. bilo je 79,1% dok ih u 1974. ima svega 58,2%, a to znači da se njihov udio smanjio u korist radnika iz neposredne proizvodnje.

Svakako, osobito kad se radi o zastupnicima u Saboru SR Hrvatske, gdje su ranijih godina bile izražene tendencije »starenja«, smanjivanja udjela žena i orijentacije prema osobitoj stručnosti, promjene su znatne. I ove promjene omogućile su radikalnu orijentaciju na nove kadrove, što se očituje u podatku da je prilikom izbora 1974. u Sabor prvi put izabrano čak 81,4% zastupnika.

6. POSLANICI SKUPŠTINE SFRJ IZ SR HRVATSKE

Za komparativnu analizu socio-demografske strukture poslanika Skupštine SFRJ, koji su došli kao delegati iz SR Hrvatske, raspoložemo samo sa dvije skupine podataka: podacima o strukturi po spolu i podacima o učešću omladine. Tako u oba vijeća Skupštine SFRJ zajedno ima 19,5% žena za razliku od godine 1969, kada ih je bilo 12,6%, a mladih (do 27 godina) ima 2,4% u 1974. U tome se vijeća Skupština SFRJ razlikuju: dok u Saveznom vijeću ima 23% žena i 3,3% omladine, dotle u Vijeću Republika i pokrajina ima samo 9,1% žena, a omladine uopće nema.

7. PROMJENE SOCIO-DEMOGRAFSKIH STRUKTURA

(usporedba)

Tablica 1

Promjene u zastupljenosti žena u Skupštini SFRJ, Saboru SRH općinskim skupštinama

	1963	1965	1967	1969	1974
Skupština SFRJ	30,4	25,2	17,8	12,6	19,5
Sabor SRH	24,1	24,5	18,5	7,9	17,18
Općinske skupštine u SRH	nema podataka			6,9	14,55

Tabela pokazuje da je u 1974. zaustavljena tendencija opadanja zastupljenosti žena u skupštinama, a koja je osobito bila izražena prilikom izbora 1969. premda ni sada nije ni približna učešću iz 1963.

Tablica 2

Prosječna životna dob odbornika, zastupnika i poslanika iz SR Hrvatske

	1963	1965	1967	1969	1974
Skupština SFRJ	41,2	41,3	43,8	44,6	nema podataka
Sabor SRH	39,3	39,4	39,6	41,7	39,7
Općinske skupštine u SRH	nema podataka			37,8	39,4

DRUŠTVENO-POLITIČKE ZAJEDNICE

Slično kao i kod strukture po spolu i ovdje se zapaža, osobito kod saborskih zastupnika, neznatna tendencija uključivanja mladih osoba. To potvrđuju i podaci o zastupljenosti omladine do 27 godina života u izborima 1974. (tablica 3).

Tablica 3

Zastupljenost omladine u skupštinama društveno-političkih zajednica i delegacijama u SR Hrvatskoj

	— U %
Skupština SFRJ	2,4
Sabor SRH	8,73
Općinske skupštine u SRH	12,76
Delegacije u SRH	15,91

Iako podaci o prosječnoj dobi pokazuju ujednačavanje dobne strukture po skupštinama (premda bez podataka za poslanike Skupštine SFRJ) ipak tablica 3 pokazuje da se za ulazak u skupštine viših nivoa traže osobe s većim životnim, radnim i političkim iskustvom i da je omladini potrebna odgovarajuća afirmacija kroz društvenu i političku aktivnost koju nije moguće prevladati ili preskočiti bilo kakvim automatizmom.

8. UMJESTO ZAKLJUČKA

Prilikom izbora godine 1974. došlo je do znatnih promjena u izbornom ponašanju birača. One se ogledaju ponajprije u tome što je te godine postignut veliki odaziv birača na izbore (do 91%) koji se — tumači

— usklađenošću politike s interesima građana i radnih ljudi, posebno reafirmacijom klasnih interesa i socijalističkih vrednota;

— kontinuiranom djelatnošću na stabilizaciji društveno-ekonomskih i političkih prilika, posebno na uspostavljanju jedinstva i jasne političke orijentacije u svakodnevnoj političkoj praksi;

— obaviještenošću radnih ljudi.⁶

U izborima 1969. pokazalo se, unatoč insistiranju društveno-političkih organizacija na približavanju struktura kandidata onoj u društvu, da birači prilikom glasanja biraju one koji odgovaraju tradicionalnom mentalitetu.⁷

U izborima 1974. došlo je do niza promjena u strukturama skupština društveno-političkih zajednica. Analiza uzroka tih promjena, uz već navedene, ukazuje da odgovarajuće značenje treba ponajprije pridati općem društveno-ekonomskom napretku koji je stvorio podlogu za promjene, pa i realne osnove za uvođenje delegatskog sistema, a, s druge strane, svijesti građana o značenju i važnosti te politike i na osnovi nje odluka koje se donose. te općoj političkoj atmosferi koja je utjecala na građane i radne ljude da izađu na izbore — osobito novim vidicima u razvoju društveno-ekonomskih i političkih odnosa, koje su otvorile rasprave o novim ustavima i sami novi ustavi.

⁶ Vidi rad naveden u bilješki 2, str. 85.

⁷ Ibid., str. 59.

Kad bismo posebno promatrali podatke o socio-demografskoj strukturi u skupštinama društveno-političkih zajednica u izborima godine 1974, dobili bismo u osnovi sličnu sliku koju smo i prije susretali i koja je ponajprije posljedica tradicionalnog shvaćanja o podjeli društvenih uloga, osobito u strukturama vlasti. Tradicionalno shvaćanje takve društvene uloge dodjeljuje ponajprije muškarcima i iskusnijim osobama.

U postupku za izbor odbornika, zastupnika i poslanika delegatski je sistem (uz ostale tekovine o kojima govore prva iskustva) pružio sasvim drugačiju osnovu izbora od one ranije, kada su se pripremali spiskovi potencijalnih kandidata. U delegatskom su sistemu svi članovi delegacija potencijalni delegati za skupštine društveno-političkih zajednica pa je tako sačinjena široka osnova potencijalnih kandidata i više nije potrebno »prisjećati se« društveno-političkih aktivista čime se manje-više ostajalo u krugu uvijek istih »iskusnih« društveno-političkih radnika. Tako su otvoreni novi procesi u društveno-političkom životu koji mogu osigurati neposrednost odlučivanja koje, kako smo pokazali, ima znatni utjecaj i na tokove izbora.

Uspoređujući podatke o promjenama socio-demografskih struktura u skupštinama društveno-političkih zajednica i oslanjajući se na rezultate prethodnih istraživanja, i ovdje se može kazati da je realna situacija u položaju pojedinih društvenih struktura, osobito žena i omladine, znatno udaljena od teorijskog modela koji je uvodno spomenut. U približavanju tom modelu mogu se istaknuti pravilnosti:

a) u *strukturnom* pogledu, bez obzira na promjene u relativnom učešću pojedinih struktura u analiziranom razdoblju, pokazuje se kako unatoč društveno-političkih poticaja djeluje tradicionalni mentalitet, osobito prema ženama i mladima, ali se upravo zbog promjena koje smo zabilježili uspostavljaju novi odnosi koji uklanjaju tragove tog mentaliteta, kod čega razvijenije i radne sredine pružaju veće šanse za društveno-političku afirmaciju žena i mladih;

b) u *općim tendencijama*, promjene su, kako izgleda, rezultat utjecaja općeg društveno-političkog i ekonomskog razvoja, te političke situacije i političkih utjecaja (u našem slučaju, uz naprijed spomenute faktore, to je i uvođenje delegatskog sistema), pa su to činioci koji uvjetuju promjene u *dimenziji vremena* koje se mogu primijetiti usporedbom podataka pojedinih izbornih razdoblja.

Svakako, kad govorimo o promjenama u vremenskoj dimenziji još uvijek je prilikom izbora delegacija i delegata skupština društveno-političkih zajednica potrebno političko usmjeravanje u pogledu učešća pojedinih struktura, kako bi se približilo teorijskom modelu, ali i tada efikasnost takva usmjerenja ovisi o spomenutim činiocima.

Ostaju, s jedne strane, zadaci daljnjeg razvoja ukupnih samoupravnih socijalističkih odnosa i delegatskog sistema, a s druge, potreba daljnje znanstvene analize tih procesa na temelju sistematskog praćenja pojava i problema u tom razvoju. Stoga posebnim zadatkom ostaje uspostavljanje potpunije dokumentacije koja treba da omogući realizaciju oba zadatka.

Milan Benc

CHANGES IN ASSEMBLIES OF SOCIO-POLITICAL COMMUNITIES
IN SR CROATIA

(Summary)

In that, for the most part, informative article, the author considers changes in socio-demographic structures of Socio-Political Communities Assemblies, in the course of the socialistic progress. He takes data about age and sex of the Commune Assemblies' committeemen and representatives of the SR Croatia Congress, as well as of the member of SFRJ Assembly from SR Croatia. Special attention has been paid to the change of the socio-political system introduced in 1974, by means of which the institutional representative system was substituted for a delegational system, as a form of the immediate socialist democracy. That change would logically have to influence the participation of women and youth in Assemblies of Socio-political Communities.

Delegational system has, beside the rest, offered an essentially different basis of elections, in the course of elections for the committeemen. There were provided electoral rolls for the potential candidates before, now, instead, the delegational system treats all the members of delegations as the potential delegates for Assemblies of Socio-Political Communities, extending thus the basis of potential candidates. Now, there is no need »to recall« the socio-political activists what used to result in remaining within the range of »experienced« socio-political workers, but an immediate influence of citizens upon the whole course of elections is being made possible.

Comparing data about the socio-demographic structures of Socio-Political Communities, and depending upon the results of earlier researches, the author emphasizes basic regularities that influence changes of those structures:

a) Regardless of the changes in a relative participation of particular socio-demographic structures in Assemblies of Socio-Political Communes during the analysed period, the further influence of a traditional mentality—especially traditional relationship towards women and the young—appears, although changes point at the re-establishment of new social relations that eliminate traces of a traditional mentality. In that context there are greater chances for socio-political acknowledgment of women and youth, especially in the developed social environments.

b) Structural changes represent general tendencies of the socio-political and economic progress (construction of a political system, particularly introduction of a delegational system), as well as the political situation and political initiative. Those general tendencies cause changes in the time dimension, established by comparing data received at a number of electoral periods.

But, speaking of the time dimension as a resultant of the socialistic social progress, it should be emphasized that the political encouragement is still necessary, because of the structural determinants, in an effort to assure participation of certain structures at the election of delegations and delegates for Assemblies of Socio-Political Communities. Effectiveness of such an encouragement depends upon general tendencies and political situation.

Translated by *Biserka Cesarec*